

Any acadèmic	2017-18
Assignatura	20220 - Prehistòria de l'Edat del Ferro
Grup	Grup 1, 2S
Guia docent	B
Idioma	Català

Identificació de l'assignatura

Nom	20220 - Prehistòria de l'Edat del Ferro
Crèdits	2,4 de presencials (60 hores) 3,6 de no presencials (90 hores) 6 de totals (150 hores).
Grup	Grup 1, 2S (Campus Extens)
Període d'impartició	Segon semestre
Idioma d'impartició	Català

Professors

Professor/a	Horari d'atenció als alumnes					
	Hora d'inici	Hora de fi	Dia	Data d'inici	Data de fi	Despatx
Manuel Antonio Calvo Trias manuel.calvo@uib.es	16:00	17:00	Dimecres	15/02/2018	31/07/2018	BF08
Maria Alejandra Galmés Alba a.galmes@uib.cat	16:00	17:00	Dimecres	12/02/2018	30/06/2018	AD 15, RAMON LLULL
Llorenç Picornell Gelabert llorenç.picornell@uib.cat	15:00	16:00	Dilluns	12/02/2018	29/06/2018	AD15, Ramon Llull

Contextualització

Aquesta assignatura intenta contextualitzar el pas de la prehistòria a la protohistòria i cap a l'Història. El concepte de l'Edat del Ferro, purament tecnològic, no és més que una nomenclatura per enquadrar un període cronològic (primer mil·lenni AC) on es documenten canvis estructurals molt importants a les societats humanes.

Es per això que al llarg del curs es treballaran en conceptes claus com el desenvolupament de la complexitat i jerarquització social, la presència de contactes i grans xarxes comercials així com el desenvolupament de l'urbanisme.

Requisits

S'ha de destacar que és important haver superat l'assignatura de l'Edat del Bronze, o al menys haver-la cursada, ja que és el precedent històric d'aquesta i és necessària per a una correcta comprensió dels continguts.

Essencials

És essencial:

- 1.- Bona disposició per llegir llibres i articles sobre els temes de l'assignatura, part essencial per a una comprensió del tema.
- 2.- Capacitat per relacionar els continguts dels diferents temes, ja que en cap cas són coneixaments separats, si no que formen part d'un tot.

Guia docent

Recomanables

És recomanable:

- 1.- Bon hàbit per cercar explicacions multicausals i de diversa naturalesa dels fets, els fenòmens i els comportaments socials.
- 2.- Tenir una bona comprensió lectora, amb una desenvolupada capacitat d'anàlisi, relació i síntesi.
- 3.- Tenir una bona comprensió oral i escrita per estructurar el discurs expositiu.

Competències

Les competències d'aquesta assignatura queden definides al pla d'estudis. Entre elles es poden destacar les següents:

Específiques

- * 1.- CE3 Dominar les tècniques bàsiques per a la realització de treballs d'iniciació a l'investigació adequats al nivell de grau de cada període històric. 2.- CE5 Analitzar la situació de les societats humanes dels diversos períodes històrics, les seves relacions amb els àmbits geogràfics distints al propi, amb el medi ambient i els recursos materials al seu abast. 3.- CE6 Utilitzar el criteri multicausal per entendre, analitzar i explicar els fenòmens històrics i els comportaments de les societats. 4.- CE11 Comprendre les relacions establertes entre les societats que d'àmbits geogràfics i culturals diferents han compartit un mateix espai temporal..

Genèriques

- * 1.- CG2 Comprendre, emprar i ser capaç d'explicar el llenguatge propi de l'història, així com l'específic de cada un dels períodes en que es divideix, sobre tot dels de la prehistòria. 2.- CG5 Ésser capaç d'accedir de forma autònoma a noves aportacions de la disciplina històrica (noves corrents historiogràfiques, metodologies i bibliografia actualitzada), valorant-les com el fruit d'un enriquidor debat científic i de la necessitat de considerar el procés de formació i aprenentatge com a pròpi de tota la vida..

Bàsiques

- * Podeu consultar les competències bàsiques que l'estudiant ha d'haver assolit en acabar el grau a l'adreça següent: http://estudis.uib.cat/ca/grau/comp_basiques/

Continguts

L'assignatura s'estructura en el següents temes

Continguts temàtics

- Tema I. Generalitats: introducció i definició de l'Edat del Ferro
- Tema II. Cultures de l'Edat del Ferro a Europa i la Mediterrània
- Tema III. Urbanisme: món urbà i món agrari a l'Edat del Ferro
- Tema IV. Comerç i colonialisme
- Tema V. Mon funerari: identitat i creences

Any acadèmic	2017-18
Assignatura	20220 - Prehistòria de l'Edat del Ferro
Grup	Grup 1, 2S
Guia docent	B
Idioma	Català

- Tema VI. Organització social: processos de jerarquitzaó
- Tema VII. Cuina i alimentació
- Tema VIII. Arqueologia de gènere a l'Edat del Ferro
- Tema IX. L'Edat del Ferro més enllà d'Europa: l'Àfrica Central

Metodologia docent

Volum de treball

El volum es dividirà en classe teòriques i feines individuals o de grup.

Activitats de treball presencial

Modalitat	Nom	Tip. agr.	Descripció	Hores
Classes teòriques	Teoria	Grup gran (G)	Comprensió dels continguts de l'assignatura	40
Seminaris i tallers	Seminaris	Grup mitjà (M)	Es realitzaran seminaris sobre alguns temes específics a partir de la lectura i comentaris d'articles que es considerin d'especial rellevància per l'assoliment dels objectius docents de l'assignatura.	4
Classes pràctiques	Pràctiques	Grup mitjà 2 (X)	Es realitzaran classes pràctiques d'arqueologia, al laboratori de la UIB i sortides al camp, per assolir la metodologia de treball arqueològic bàsic.	14
Avaluació	Avaluació	Grup gran (G)	Demostrar els coneixements dels continguts treballats durant el curs.	2

A començament del semestre hi haurà a disposició dels estudiants el cronograma de l'assignatura a través de la plataforma UIBdigital. Aquest cronograma inclourà almenys les dates en què es faran les proves d'avaluació contínua i les dates de lliurament dels treballs. A més, el professor o la professora informará els estudiants si el pla de treball de l'assignatura es durà a terme a través del cronograma o per una altra via, inclosa la plataforma Campus Extens.

Activitats de treball no presencial

Modalitat	Nom	Descripció	Hores
Estudi i treball autònom individual	Individual	L'objectiu d'aquesta estratègia es desenvolupar la capacitat de ecerca bibliogràfica, la capacita de síntesi i desenvolupament d'un discurs històric.	90

Any acadèmic	2017-18
Assignatura	20220 - Prehistòria de l'Edat del Ferro
Grup	Grup 1, 2S
Guia docent	B
Idioma	Català

Riscs específics i mesures de protecció

Les activitats d'aprenentatge d'aquesta assignatura no comporten riscos específics per a la seguretat i salut dels alumnes i, per tant, no cal adoptar mesures de protecció especials.

Avaluació de l'aprenentatge dels estudiants

Teoria

Modalitat	Classes teòriques
Tècnica	Proves objectives (no recuperable)
Descripció	Comprensió dels continguts de l'assignatura
Criteris d'avaluació	Realització d'una prova escrita.

Percentatge de la qualificació final: 0% per a l'itinerari A amb qualificació mínima 0

Percentatge de la qualificació final: 0% per a l'itinerari B

Seminaris

Modalitat	Seminaris i tallers
Tècnica	Informes o memòries de pràctiques (recuperable)
Descripció	Es realitzaran seminaris sobre alguns temes específics a partir de la lectura i comentaris d'articles que es considerin d'especial rellevància per l'assoliment dels objectius docents de l'assignatura.
Criteris d'avaluació	Es realitzaran seminaris sobre un tema específic que es consideri d'especial rellevància per l'assoliment dels objectius docents de l'assignatura.

Percentatge de la qualificació final: 15% per a l'itinerari A amb qualificació mínima 0

Percentatge de la qualificació final: 0% per a l'itinerari B

Pràctiques

Modalitat	Classes pràctiques
Tècnica	Informes o memòries de pràctiques (recuperable)
Descripció	Es realitzaran classes pràctiques d'arqueologia, al laboratori de la UIB i sortides al camp, per assolir la metodologia de treball arqueològic bàsic.
Criteris d'avaluació	Es realitzaran classes pràctiques d'arqueologia al laboratori de la UIB si és possible, per assolir la metodologia del treball arqueològic bàsic.

Percentatge de la qualificació final: 15% per a l'itinerari A

Percentatge de la qualificació final: 15% per a l'itinerari B

Avaluació

Modalitat	Avaluació
Tècnica	Proves de resposta llarga, de desenvolupament (recuperable)
Descripció	Demostrar els coneixements dels continguts treballats durant el curs.
Criteris d'avaluació	Demostrar els coneixements dels continguts treballats durant el curs.

Any acadèmic	2017-18
Assignatura	20220 - Prehistòria de l'Edat del Ferro
Grup	Grup 1, 2S
Guia docent	B
Idioma	Català

Per valorar la resta de activitats avaluable es imprescindible l'obtenció a l'exàmen d'un 4,5 sobre 10

Percentatge de la qualificació final: 50% per a l'itinerari A amb qualificació mínima 4.5

Percentatge de la qualificació final: 50% per a l'itinerari B amb qualificació mínima 4.5

Individual

Modalitat	Estudi i treball autònom individual
Tècnica	Altres procediments (recuperable)
Descripció	L'objectiu d'aquesta estratègia es desenvolupar la capacitat de ecerca bibliogràfica, la capacita de síntesi i desenvolupament d'un discurs històric.

Criteris d'avaluació

Percentatge de la qualificació final: 20% per a l'itinerari A

Percentatge de la qualificació final: 35% per a l'itinerari B

Recursos, bibliografia i documentació complementària

A continuació es fan unes referències bibliogràfiques bàsiques, ja que durant el curs s'ampliarà i es complementarà amb altres llibres i articles actuals.

Bibliografia bàsica

- BARANDIARÁN, I. et alii. Prehistoria de la Península Ibérica. Barcelona, 1998
- CHAMPION, T. et alii. Prehistoria de Europa. Barcelona, 1988
- GRACIA, F. I MUNILLA, G. PROTOHISTÒRIA. Pobles i cultures a la Mediterrània entre els segles XIV i II a.C. Editorial Universitaria. U.B. Barcelona, 1997.
- AUBET, M.E^a. Comercio y colonialismo en el Próximo Oriente antiguo. Los antecedentes coloniales del III y II milenios a.C. Bellaterra Arqueología. Barcelona, 2007
- FRANKENSTEIN, S. Arqueología del colonialismo. El impacto fenicio y griego en el sur de la Península Ibérica y el suroeste de Alemania. Crítica. Barcelona, 1997.
- GRACIA, F. i MUNILLA, G. (1997). PROTOHISTÒRIA. Pobles i cultures a la Mediterrània entre els segles XIV i II a.C. Edicions Universitat de Barcelona. Barcelona.
- LIVERANI, M. Uruk. La primera ciudad. Bellaterra Arqueología. Barcelona, 2006.
- LLULL, V. Y MICÓ, R. Arqueología del origen del Estado: las teorías. Bellaterra Arqueología. Barcelona, 2007.
- VEGA TOSCANO, G., BERNABEU AUBÁN, J. Y CHAPA BRUNET, T., 2003: La Prehistoria. Edit. Síntesis. H^a de España, 3° milenio. Madrid.

Bibliografia complementària

- ALMAGRO, M., ARTEAGA, O., BLECH, M., RUIZ MATA, D. y SCHUBART, H., 2001: Protohistoria de la Península Ibérica. Editorial Ariel (Ariel Prehistoria), Barcelona.
- FERNÁNDEZ VEGA, A. (Coord), HERNANDO, A., MAILLO J.M., MUÑOZ, F.J., QUESADA, J.M. y RIPOLL, S. (2015, 2ª edición): Prehistoria II. Las sociedades metalúrgicas. Editorial Universitaria Ramón Areces, Madrid.
- GALÁN, E. Estelas, paisaje y territorio en el Bronce Final del Sureste de la Península Ibérica. Editorial Complutense. Madrid, 1993.
- GARCÍA SANJUÁN, L. Los orígenes de la estratificación social. Patrones de desigualdad en la Edad del Bronce del Suroeste de la Península Ibérica. (Sierra Morena Occidental c. 1700-1.100 a.n.e./2.100-1.300 A.N.E.) A: BAR International Series 823. Oxford, 1999.

Any acadèmic	2017-18
Assignatura	20220 - Prehistòria de l'Edat del Ferro
Grup	Grup 1, 2S
Guia docent	B
Idioma	Català

- GOSDEN, Ch. 2008. Arqueología y colonialismo: el contacto cultural desde 5000 a.C. hasta el presente. Barcelona, Editorial Bellaterra
- DELIBES DE CASTRO, G. MONTERO, I. (coor.). Las primeras etapas metalúrgicas en la Península Ibérica. II. Estudios Regionales. Instituto Universitario Ortega y Gasset. Madrid, 1999.
- LIVERANI, M. El Antiguo Oriente. Historia, Sociedad y Economía. Barcelona, 1995.
- LIVERANI, M. Relaciones internacionales en el Próximo Oriente antiguo, 1600-1100 a.C. Bellaterra Arqueología. Barcelona, 2003.
- MARAZZI, M. La Sociedad Micénica. Madrid, 1982.
- MEDEROS MARTÍN, A. Nueva cronología del Bronce Final en el Occidente de Europa. A. Complutum, 8, 1997. pp.73-96. Madrid.
- MELENA, J.L. (comisario). El Mundo Micénico. Cinco siglos de la primera civilización europea (1.600-1.100 a.C.). Madrid, 1992.
- MONTERO RUIZ, I. Arqueometalurgia en el Mediterráneo. Centros de Estudios del Próximo Oriente. Lenguas y culturas del Antiguo Oriente Próximo, 3.. Ediciones Clásicas. Madrid, 2000.
- PONS, A. L'Empordà entre el Bronce Final i la Primera Edat del Ferro. Girona, 1984.
- PONS, E. ; MAYA, J.L. L'Age du Bronze Final en Catalogne. Actes de Colloque de Nemours, p. 545-556. Nemours, 1986.
- ROVIRA, S.; MONTERO, I. I CONSUEGRA, S. Las primeras etapas metalúrgicas en la Península Ibérica. I. Análisis de materiales. Instituto Universitario Ortega y Gasset. Madrid, 1997.
- RUIZ-GÁLVEZ, M. Ritos de paso y puntos de paso. La Ria de Huelva en el mundo del Bronce Final Europeo. Universidad Complutense de Madrid. Madrid, 1995.
- RUIZ-GÁLVEZ, M. La Europa Atlántica en la Edad del Bronce. Un viaje a las raíces de la Europa Occidental. Madrid, 1998.
- RUIZ-GÁLVEZ, M. Con el fenicio en los talones. Los incios de la Edad del Hierro en la cuenca del Mediterráneo. Bellaterra Arqueología. barcelona, 2013.

Altres recursos

Durant les sessions teòriques s'utilitzaran recursos audiovisuals

